

En straffesag vedrørende københavnske kirkegårde i 1804

Fhv. inspektør Chr. Beck Skrydstrup

I *Arkiv for Retsvidenskab* og dens Anvendelse, udgivet af Dr. *Anders Sandø Ørsted* i 1824, findes nedenstaaende Beretning om en i 1804 afsagt Dom ved Københavns Hof og Stadsret, hvoraf fremgaar, at Tilstandene paa Kirkegaardene dengang just ikke kan siges at have været velordnede.

Vi citerer i datidens snørklede retssprog: Prokurator *Bjerring*, som befalet Actor, contra

Arrestanterne Svend Andersen, Albrecht Kruse, Jochum Petersen, Arnved Mathiasen, Rasmus Olsen og Ole Olsen, saa og mod Anne Margrethe Petersdatter, Arrestanten Kruses Hustrue, Graverne Christian Meisling og Knud Hansen, Johanne Magdalene, Vognmand Carl Hansens Enke, Johanne Nielsen Falcks Hustrue, Anne Margrethe, Barkmøller Jens Wissings Hustrue, Vognmand Peder Møller, Snedkermester Isaach Knoblauch, Snedkermester Peter Voght, Værtshusholder Carl Dige og Hustrue, samt Vognmand Rasmus Jørgensen.

Dom afsagt den 25. Juli 1804.

Det er under nærværende Sag lovligt bevist, at Arrestanterne Svend Andersen, Albrecht Kruse, Jochum Petersen, Arnved Mathiasen, Rasmus Olsen og Ole Olsen, der have været antagne til at forrette Gravningen, dels ved Nicolai og Helliggeistes samt Petri, dels ved Frue og Trinitatis Assistents-Kirkegårde, have dels opgravet deels optaget af Grave, der ei vare tilkastede, adskillige i bemeldte Kirkegårde nedsatte Liig, hvilke de have frataget Kisterne, som de derefter have slaet itu, og hvis Stykker de deels have solgt, deels selv forbrugt, hvorhos de, efter at have frataget Ligene deres Kister, enten have lagt dem, bedækkede med en tynd Jordskorpe, paany i samme Grav, hvorudi først et nyt Lig med Kiste var nedlagt, eller og begravet dem i Jordens Overflade paa andre Steder i Kirkegaardene, med Undtagelse af tvende Liig, hvoraf dog det ene strax førend Undersøgelsens Begyndelse med Kiste blev nedlagt, men det andet fandtes over Jorden. Saa er det og oplyst, at de trende førstnævnte Arre-

stanter tildels have frataget Ligene det Linned, de vare iførte og at de ligeledes have borttaget Kistelaagene fra nogle Lig, og Jochum Petersen desuden et Brædt fra en Grav.

Spørges der nu, hvorledes Arrestanterne for ovenanførte Forhold bør ansees, da kan 6—16—3, der taler om et fra det Tilfælde, der er Gjenstanden for nærværende Sag, i mange Henseender forskjelligt, ei blive at anvende.

Derimod maa Arrestanterne antages at have gjort sig skyldige i Tyveri, efterdi de Ting, som de paa en hemmelig Maade have frataget Ligene, ei kunne siges at være herreløse, men enten maa betragtes som Arvingerne eller som det Offentlige tilhørende.

Imidlertid kunne de af Actor paabe- raabte Love, der formeentligen skulle være anvendelige paa Arrestanterne, naar deres Misgjerning betragtes som Tyverie, ei blive at følge; thi, hvad Forordningen af 4-de Marts 1690, som Actor har anseet anvendelig, for saa vidt den handler om Indbrud, og hvis Analogie han har paaberaabt sig, for saa vidt den angaar Qvægtyverie paa Marken, betræffer, da passe dens Motiver til de for disse Forbrydelser givne Straffebud sig ikke i det hele paa Arrestanternes Misgjerninger, og, hvad 6—16—4 og Forordningen af 8. Oktober 1725 angaar, da gives der ingen afgjørende Grund til at antage, at Lovgiveren i Almindelighed har tillagt Kirkegaardene og de paa dem værende Ting samme Hellighed, som Kirkerne og disses Eiendomme.

Paa Grund heraf, og da der heller ingen anden Lov gives, som fastsætter eller af hvis Analogie det med Tilforladelig Visshed lader sig slutte, at de af Arrestanterne begagne Tyverier skulle ansees med den for grovt Tyveri bestemte Straf, der, ifølge Frdg. af 20. Februari 1789 § 4, forudsætter bestemt Hjemmel i Lovgivningen, for at være anvendelig, kunne Arrestanterne, der alle er over Lavalder, men af hvilke ingen er bevist tilforn at være forvunden for Tyverie, for saa vidt de af dem begagne Facta indeholde et Indgreb

i Eiendomsretten, ei findes skyldige til anden Straf end den i sidstnævnte § 1 dicterte. Men deres Forhold er aabenbart strafværdigt i flere Henseender, end som Tyverie. En i den menneskelige Natur dybt indplantet Følelse bringer Menneskene til at interessere sig for deres afsjælede Legemers anstændige og uforstyrrede Bevaring, hvilken endog gandske almindeligt betragtes som en Religionssag. Denne Følelse have Staterne og *in specie* den danske Stat, søgt at betrygge, ved at indrette offentlige Begravelser, som ere satte i Forbindelse med de til Gudsdyrkelsen indviede Steder, og ved at betragte Begravelse i christen Jord som en betydelig Borgerrettighed, der alene fortæbes ved saadanne Misgjerninger og Laster, som i Lovgiverens Øine ere de skammeligste og afskyeligste.

De i saa Henseende gjorde offentlige Indretningers og udgivne Loves Aand sætte det uden for al Tvivl, at der tilkommer Borgerne en Rettighed til at se hin Følelse fyldestgjort. Men heraf flyder umiddelbart at Gravfredens forsættelige Krænkelser er en særegen og det en betydelig Misgjerning, der, i Mangel af en mod samme givne udtrykkelig Lov, bør belægges med en følgelig arbitrær Straf. Saa er og Arrestanternes brugte Omgangsmaade med Ligene, i Hensyn til 2—22—41 og senere om Gravenes Dybde ergagne, ved Omhue for at afværge smitsomme Sygdomme motiverede Anordninger strafbart.

Ved nu at betragte Arrestanternes Misgjerning fra alle de foranførte Synspuncter og derhos nøje overveje alle *in facta* forekomne Omstændigheder, som kunne forhøje eller nedsætte deres Strafskyld, skjønnes ikke rettere, end at 4 Aars Rasp-husarbejde for Arrestanterne Svend Andersen, Albrecht Kruse og Jochum Petersen og lige Arbejde i 3 Aar for de øvrige, vil være den mest passende Straf. Herhos blive de pligtige een for alle og alle for een at erstatte Politiecassen de ved den af Politiet foranstaltede Gravning paa Assistents-Kirkegaardene m. v. foranledigede Udgifter, efter den derover fremlagte Regning, til Beløb 352 Rdlr. 3 Mk. 14 Sk., samt hver for sig at betale Actionens Omkostninger, hvorimod ingen videre Erstatning finder Sted.

Tiltalte Anne Margrethe Pedersdatter, forannævnte Kruses Hustrue, er overbe-

vist at have af sin Mand modtaget adskiligt Linned, om hvilket hun var vidende, at det var stjålet fra Ligene.

Paa Grund heraf, og da hun er over Lav-alder, men ei tilforn funden skyldig i lige Forbrydelse, bliver hun, som Tyvs Medvinder og Hæler, ifølge Forordningen af 20. Februar 1789 § 7, første Membrum, sammenholdt med Placaten af 15. Januar 1790, efter Omstændighederne, at ansee med 4 Maaneders Forbedringshusarbejde, ligesom hun bliver pligtig at betale Actionens Omkostninger for sit Vedkommende, men ingen Erstatning haver at udrede.

Betræffende den ved Helliggeistes og St. Nicolai Menighedens Assistents-Kirkegaard ansatte, men nu af denne Stads Magistrat suspenderte Graver Christian Meisling, der tillige havde paataget sig Opsyn over Petri Assistents-Kirkegaard, da kan det ei, mod hans vedblevne Benægtelse, ansees bevist, at han, saaledes som Arrestanterne Svend Andersen, Albrecht Kruse, Rasmus Olsen og Ole Olsen have forklaret, har opmuntret disse til at optage eller sønderslaa Liigkister, eller været vidende om, at saadant passerede, saavel som at Liig uden Kister ere nedkastede i Gravene. Heller ikke kan det ansees bevist, at han vidende af det, Arrestanterne have taget fra Ligene, har modtaget videre end nogle Bræder af opraadnede Liigkister, hvilke han, paa Grund af en almindelig Vedtægt, og da ingen anden syntes at kunne tilhøre, kunde ansee Graverkarlene berettigede til at sælge; thi vel maa det med Snedker Conrad Holstes og Anne Hansdatters Vidnesbyrd ansees oplyst, at han har haft friske Stykker af Liigkister i sin Gaard, men, at han har været vidende derom, er ei tilstrækkeligt bevist. Imidlertid har bemeldte Graver ei alene gjort sig mistænkt for at have hælet med sine folk, men det er endog aldeles Klart, at han i alt Fald ved en vidtdreven Forsømmelse og Ligeegyldighed for sine Pligter har givet Anledning til Graverkarlenes Misgjerninger, idet han, efter egen Tilstaaelse, ofte har overladt Gravningen til dem, uden at anvise dem noget vist Sted, hvor de skulde grave, ligesom og de passerede Uordener i sig selv vare saaledes beskafne, at de ikke burde have undgaaet hans Opmærksomhed, hvilken og burde have været opvakt ved den Omstændighed, som han selv har tilstaaet, at han ingensinde tilforn har

faaet saa mange Bræder af Ligkister, som efter at Arrestanterne Andersen og Kruse vare komne i hans Tjeneste, og især siden 1. November sidstleden. For foranførte sit pligtstridige Forhold, bliver han med en følelig Pengemulct at ansee, hvilken bliver at bestemme til 300 Rdlr. Derimod bliver han ei efter Actors Paastand, ansees som Tyvshæler, eller med anden Straf, end den foran bestemte, blive at belægge.

Dog kan den af ham paastaaede Mortification paa Actors Paastand over ham som Tyvshæler ei tillægges ham, men han bliver i saa Henseende alene for videre Tiltale at frifinde.

Fremdeles bliver han pligtig in solidum med Arrestanterne at tilsvare ovenanførte 352 Rdlr. 3 Mk. 14 Sk., da han maa ansees som Medaarsag til denne Politiccassen foraarsagede Udgift, hvorimod den af Tømmersvend Kunnel gjorde Paastand om Erstatning for et, afgagne Snedkermester Sponholdts Kiste frataget Laag ei kan komme i Betragtning, efterdi det ei er bevist, at han har faaet dette Laag.

Graveren ved Frue og Trinitatis Assistents-Kirkegaard Knud Hansen er ved egen Tilstaaelse og Sagens øvrige Omstændigheder overbevist, i en mærkelig Grad at have forsømt sin Bestilling, og in specie at han ofte har overladt sine Folk at grave hvor de vilde, samt undertiden at være borte, naar Liig bleve jordede, og ei heller ikke altid tilseet, om Gravene ere blevne tilbørlig tilkastede og oplappede, ligesom og de passerede Uordener selv vidne om hans Efterladenhed. Derimod kunne de øvrige af Actor mod ham fremførte Ankeposter ei ansees beviste, lige som der in specie ikke er Anledning til at antage, at han har hælet med Arrestanterne, hvorfor han, for saa vidt Actor har paastaaet ham dømt som Tyvshæler, bliver for dennes Tiltale at frifinde, uden at dog videre Mortification paa foranævnte Paastand, som Tiltalte har begjert, efter Omstændighederne, kan ansees passende.

For bemeldte Hansen overbeviste Forhold, der er mindre strafværdigt, end det af Meisling udviste, maa han med en passende Mulct blive at ansee, hvilken efter Omstændighederne, fastsættes til 150 Rdlr., hvorhos han in solidum med Arrestanterne og Tiltalte Meisling bør tilsvare meerbemeldte 352 Rdlr. 3 Mk. 14 Sk.

De øvrige Tiltalte, Johanne Magdalene, Vognmand Carl Hansens Enke, Johanne Nielsen Falchs Hustrue, Anne Margrethe, Barkmøller Jens Wissings Hustrue, Vognmand Peter Møller, Snedkermester Isaach Knoblauch, Snedkermester Peter Vogth, Vertshusholder Carl Dige og Hustrue, samt Vognmand Rasmus Jørgensen, ere alle overbeviste, at have gjort dem skyldige i uberettiget Handel, hvorfor de blive at ansee efter Forordningen af 27. Juli 1742 § 2, sammenholdt med Rescriptet af 31-te Juli 1744 § 1.

For saa vidt Sagen er udført af befalede Sagførere, attesteres, at ingen Forsømmelse derunder har fundet Sted.

Thi kjendes for Ret:

Arrestanterne Svend Andersen, Albrecht Kruse, Jochum Petersen, Arved Mathiesen, Rasmus Olsen og Ole Olsen bør hensættes til Arbejde i Rasphuset, de trende første hver i 4 Aar og de trende sidste hver i 3 Aar, samt hver for sig betale de af Actionen lovligt flydende Omkostninger. Tiltalte Anne Margrethe Pedersdatter, Arrestanten Kruses Hustrue, bør hensættes til Arbejde i Københavns Forbedringshus i 4 Maaneder, samt betale de af Actionen lovligt flydende Omkostninger. De Tiltalte Gravere, Christian Meisling og Knud Hansen, bør bøde til Stadens Fatigvæsens Hovedkasse, den første Tre Hundrede Rigsdaler, og den sidste Eet Hundrede og Halvtresindstyve Rigsdaler. Saa bør og samtlige Arrestanter og de to sidstnævnte Tiltalte, een for alle og alle for een, betale i Erstatning til Politiccassen Tre Hundrede To og Halvtresindstyve Rigsdaler Tre Mark og Fjorten Skilling. Iøvrigt bør Graver Meisling for Actors videre Tiltale, og Graver Hanten for Actors Tiltale i denne Sag fri at være.

De Tiltalte, Johanne Magdalene, Vognmand Carl Hansens Enke, Johanne Kielsen Falchs Hustrue, Anne Margrethe, Barkmøller Jens Wissings Hustrue, Vognmand Peter Møller, Snedkermester Isaach Knoblauch, Snedkermester Peter Vogt, Vertshusholder Carl Dige og Hustrue, samt Vognmand Rasmus Jørgensen, bør hver for sig bøde een Rigsdaler til Politiccassen.

Det idømte udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, og det Øvrige efterkommes under Adfærd efter Loven.